

The Mount Carmel Conundrum

1

ויפסחו על המזבח אשר עשה. וכי הוא עשה, והלא הם עשו, אלא מלמד, שחיא"ל (עשאו נכוב, ושמו אותו בתוכו) (בתוך המזבח), ואמרו לו, כשתשמע את הקול מיד ה' אתה האש בידך והדלק מתחתיו, מיד זימן הקב"ה נחש ונשכו ומת. (ילקו"ש ח"ב רמז ר"ד, וראה שמות רבה ט"ו ט"ז, פסיקתא רבתי פרשה ד' אות ב', ילקו"ש ח"ב רמז ר"ט)

2

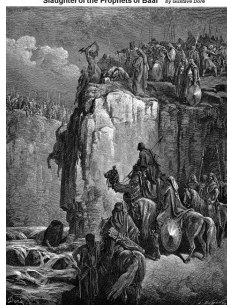
לב-לד-לה. ויעש תעלה וגו'. מלאו ארבעה כדים מים וגו'. וילכו המים סביב למזבח וגו'. וכן בימי אליהו הנביא היו ישראל יראי שמים לאמתן, כשהוא היה עומד וכונה מזבח ועשה מקום כבית סאתים זרע סביב, שנאמר ויקח אליהו שתים עשרה אבנים וגו' ויבנה את האבנים מזבח בשם ה', ויעש תעלה כבית סאתים זרע סביב למזבח וגו', ואמר לתלמידים שלו מלאו ארבעה כדים מים ויצקו על העולה ועל העצים, ויאמר שנו וישנו ויאמר שלשו וישלשו, וילכו המים סביב למזבח וגם את התעלה מלא מים, וכי תעלה על דעתך שמשנים עשר כדים של מים נתמלא כל המקום מים [שהרי בית סאתים הוא מאה על חמשים אמה], אינו כן [אלא מעשה נסים היה כאן], אלא כשאמר להם לתלמידים שלו, מי שיש לו מים יבוא ויצוק על ידי, אמר לו אלישע תלמידו, יש לי מים בכדי, אמר לו אליהו, בא וצק על ידי, מיד היה בא אלישע ויצוק על ידיו, ויצאו מהן לב) עשר מעינות, עד שנתמלא כל המקום מים, שנאמר (מלכים ב' ג' י"א), „ויאמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו“, באותה שעה עמד אליהו להתפלל, שנאמר (מפסוק ל"ו עד ל"ט) ויהי בעלות המנחה (בקרא כתיב בעלות המנחה עם ב') ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו', ענני ה' ענני וירעו העם הזה כי אתה ה' האלהים וגו', ותפול אש ה' ותאכל את העולה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה, באותה שעה עזבו ישראל את העבודה זרה שהיתה בידם, והיו יראי שמים לאמתן, שנאמר (פסוק ל"ט) וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ה' הוא האלהים וגו'. (תנא דבי אליהו רבא פרק י"ז, ילקו"ש ח"ב רמז ר"ד, וראה כאן ברש"י)

3

רלב"ג (לו) וזכרברוך
 עשיתי את כל הדברים האלה. ר"ל בשליחותך ובמצותך כי ידמה שצוהו על זה כמו שזכרנו ואע"פ שנגיח שלא צוהו על זה הנה יתכן שיאמר כי בדברו עשה זה מפני שאמר לו שיראה אל אחאב ויתן מטר על פני האדמה והיה בלתי נכון שיתן מטר על פני האדמה בעודם מחזיקים ברשעתם כי אז יסור מעצירת המטר התועלת אשר בעבורו היה והוא כדי שישבו מדרכם הרעה אבל אם היה הענין כן יאמר כי מקרה היה זה לא בסבת חטאם הנה מן ההכרח היה שיעשה תחלה מה שיהיה סבה להתזירם למוטב לפי מה שאפשר ואז יכירו כי עונותיהם הסו דבר עצירת הגשמים:

4

רד"ק ואתה הסיבות את לבם אחרנית. פירש הגאון רב סעדיה לבס שהיה אחרנית תסב אותו אלך עתה אם תענני ויש מפרשים לבס אחרנית מאמונת הבעל וידעו כי שקר נסכם ויש לומר אם תענני ידעו כי אתה האלהים לבדך ואתה שלא הראית להם עד עתה מופת גלוי שיכירו כי אתה אלהים ידמה שאתה הסיבות את לבם אחרנית, ובררש אם לא תענני אף אני אהי' כופר ואומר שאתה הסיבות את לבם אחרנית וכן אמר משה אם כמות כל האדם ימותון אלה לא ה' שלחני וכן אמר מיכה אם שוב תשוב בשלום לא דבר ה' בי ועוד דרשו אתה הסיבות את לבם כי היה לך להכין את לבם לטובה ואין ראוי לסמוך על זה הפי' כי הבחירה נתנה לבני אדם כמו שכתוב הנה נתתי לפנך היום את החיים ואת הטוב ואת הרע אדם יבחר במה שירצה ורבותינו ז"ל אמרו גם כן הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים והחכם הגדול הרמב"ם ז"ל פירש כמשמעו מנעת מהם התשובה לרוב פשעם כדי שיקבלו עונשם על דרך ויחוק ה' את לב פרעה וכן כי הקשה ה' אלהיך את רוחו ואמץ את לבבו והדומים להם ויונתן תרגם וידעון עמא הדין במעבדך להון ניסא וגו' כבעמוד:

ואתה הסבת את לבם אחרנית. ואמר ר' אלעזר, אליהו הטיח [לשון זריקה] דברים כלפי מעלה, שנאמר ואתה הפיכות לבם אחרנית מא), אמר ר' שמואל בר רבי יצחק, מנין שחזר הקב"ה והודה לו לאליהו [לדבריו, הודה לאחר זמן בנבואת נביאים אחרים] דכתיב (מיכה ד' ו') „ואשר הרעותי” [רישא דקרא „אוספה הצולעה והנדהה אקבצה ואשר הרעותי”, אני גרמתי להם שבראתי יצר הרע] מב). (ברכות ל"א ב', ילקו"ש ח"ב רמז רט"ז)

ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו, כדי שימות ויאבד בחטאו שיעשה וכו', וכן ישראל בימי אליהו, לפי שהרבו לפשוע, מנע מאותן המרבים לפשוע תשובה, שנאמר ואתה הסבת את לבם אחרנית, כלומר מנעת מהן התשובה, נמצאת אומר, שלא גזר האל על פרעה להרע לישראל וכו', ולא על ישראל לעבוד עכו"ם, אלא כולן חטאו מעצמן, וכולן נתחייבו למנוע מהן התשובה, עכ"ל.

ג) ז"ל הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהלכות תשובה ה"ג), ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים, עד שיתן הדין לפני דין האמת, שיהא הפרעון מזה החוטא על חטאים אלו שעשה ברצונו ומדעתו, שמונעין ממנו התשובה,

6

המדע הלכות יסודי התורה פ"ט

כסף משנה

ג וכן אם יאמר לנו הנביא וכו'. יצמות פרק האשה רכה (ב): וכספרי (פי שופטים) אליו השמעון אפילו אומר לך עזור על אחת מכל מלות שנתורה כגון אליהו צהר הכרמל הכל לפי שעה שמע לו: ומ"ש שנודע לנו שהוא נביא אומר שאם עד שלא נודע לנו מדברים אחרים שהוא נביא וזה החלו לעשות אין שומעין לו, ואפילו העובר על דבריו דדברי הרשות אינו נענש עד שיוחזק, וכך אמרו צפרק הנחנקין (פט): שהטעם ששמעו ישראל לאליהו צהר הכרמל לפי שהיה מוחזק בנבואה שאלו לא היה מוחזק לא היו שומעין לו: וכן למדנו מהחכמים הראשונים וכו'. בסוף הנחנקין (ג). אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן אס יאמר לך נביא עובר על דברי תורה (לפי שעה) שמע לו, כלומר לפי שעה שמע לו חוץ מעבודה זרה:

ג וכן נביא שעבר על דברי עצמו והכובש נבואתו חייב מיתה בידי שמים, ובשלשתן נאמר אנכי אדרוש מעמו: וכן אם יאמר לנו הנביא, שנודע לנו שהוא נביא, לעבור על אחת מכל מצוות האמורות בתורה או על מצוות הרבה בין קלות בין חמורות לפי שעה מצוה לשמוע לו. וכך למדנו מחכמים הראשונים מפי השמועה, בכל אם יאמר לך הנביא עובר על דברי תורה כאלהיהו בהר הכרמל שמע לו חוץ מעבודה זרה: והוא שיהיה הדבר לפי שעה. כגון אליהו בהר הכרמל שהקריב עולה בחוץ, וירושלם נבחרה והמקריב בחוץ חייב כרת. ומפני שהוא נביא מצוה לשמוע לו, וגם בזה נאמר אליו תשמעון: ואילו שאלו את אליהו ואמרו לו

נעקר מה שכתוב בתורה פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה, היה אומר לא אלא המקריב בחוץ לעולם חייב כרת כמו שצוה משה אבל אני היום אקריב בחוץ בדבר י"י כדי להכחיש נביאי הבעל: ועל הדרך הזאת אם צוו כל הנביאים לעבור לפי שעה מצוה לשמוע להם. ואם אמרו שהדבר נעקר לעולם מיתתן בחנק. שהתורה אמרה לנו ולבנינו עד עולם

